

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 Облік та оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва магістерської програми)

на тему: «Обліково-аналітичне забезпечення та внутрішній контроль витрат операційної діяльності (на прикладі ТОВ «Геліос-1»)»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка ЦЗФН

Бузейнікова Тетяна Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Волчек Руслан Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний розвиток економіки України характеризується глобальними економічними перетвореннями в сфері сільськогосподарського виробництва на основі ринкових відносин, що вимагає перегляду та удосконалення системи бухгалтерського обліку і контролю. Це дуже актуально стосовно витрат операційної діяльності, оскільки вони є важливою економічною категорією, яка істотно впливає на обсяги та динаміку прибутку. Крім того витрати – це обліково-аналітична категорія, в якій висвітлюються всі сторони господарської діяльності підприємства, тому що практично любе управлінське рішення приводить до їх виникнення. Отож здійснення дієвого контролю витрат операційної діяльності з метою постійного зниження їх величини стає однією із важливих задач системи управління на підприємстві.

Проблеми обліку та контролю витрат операційної діяльності висвітлено в працях багатьох вітчизняних та закордонних вчених, зокрема М. Т. Білухи, О. С. Бородкіна, А. М. Герасимовича, М. В. Кужельного, В. Є. Ластовецького, В. Г. Лінника, Ю. Я. Литвина, Є. В. Мниха, Л. В. Нападовської, І. І. Пилипенка, В. Я. Соколова, В. В. Сопка, Л. К. Сука, М. Г. Чумаченка, В. Г. Швеця, В. О. Шевчука та інших.

Пошук шляхів зниження витрат операційної діяльності в сучасних умовах слід розглядати як фактор підвищення прибутковості й ефективності роботи підприємств, забезпечення їх стабільності в ринковому середовищі тощо. Всі ці питання потребують подальшого дослідження з урахуванням особливостей функціонування конкретного підприємства.

Отже, все це обумовило вибір теми магістерського дослідження і свідчить про її актуальність.

Мета дослідження кваліфікаційної роботи – це дослідження теоретико-методичних питань і практичних аспектів обліку, внутрішнього контролю та аналізу витрат операційної діяльності, а також розробка основних напрямів удосконалення діючої обліково-контрольної системи на підприємстві, що вивчається.

Завдання дослідження. У роботі було поставлено та вирішено наступні завдання дослідження:

- визначити сутність витрат, зокрема витрат операційної діяльності;
- з'ясувати особливості визнання та класифікації витрат для різних цілей;
- розглянути законодавчу базу та основні механізми внутрішньої регламентації питань щодо обліку витрат операційної діяльності;
- вивчити основні особливості обліку витрат згідно нормам МСФЗ;
- описати фінансово-економічну діяльність та організацію обліку у ТОВ «Геліос-1»;
- проаналізувати фінансовий стан підприємства, що досліджується;
- визначити особливості аналітичного та синтетичного обліку витрат операційної діяльності на підприємстві;
- вивчити організаційно-методичні питання та оцінити діючу обліково-контрольну систему підприємства;

- сформулювати основні напрями вдосконалення обліку та контролю у ТОВ «Геліос-1»;
- здійснити аналітичну оцінку динаміки структури формування операційних витрат на ТОВ «Геліос-1»;
- дослідити зміну чинників, що впливають на беззбитковість підприємства;
- створити економіко-математичну модель процесу створення ефективної системи управління витратами операційної діяльності на ТОВ «Геліос-1».

Об’єкт дослідження. В якості об’єкта дослідження у кваліфікаційній роботі виступає організація обліку, контролю та аналізу витрат операційної діяльності на вітчизняних підприємствах.

Предмет дослідження. В якості об’єкта дослідження у кваліфікаційній роботі виступають теоретично-методичні, практичні й організаційні аспекти обліку, внутрішнього контролю та економічного аналізу витрат операційної діяльності у ТОВ «Геліос-1».

Методи дослідження. В ході написання кваліфікаційної роботи та проведення дослідження було використано загальнонаукові та спеціальні методи: індукції, дедукції, аналізу і синтезу, спостереження та порівняння, статистичні методи, абстрактно-логічний метод тощо. Для вдосконалення бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю витрат операційної діяльності на досліджуваному підприємстві використовувались метод аналогії і метод причинно-наслідкового зв’язку. Для обрання критеріїв оптимізації операційних витрат використовувався порівняльний аналіз, аналіз коефіцієнтів та інструментарій економіко-математичного моделювання, а саме, кореляційно-регресійний аналіз.

В якості *інформаційної бази дослідження* були законодавчі акти, нормативні документи, методичні вказівки та інструкції, національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, наукові статті та монографії, підручники та навчальні посібники, статистичні щорічники, а також ресурси глобальної мережі Інтернет. Дані щодо практики господарювання, організації обліку та контролю витрат операційної діяльності автором отримано в бухгалтерії й адміністрації ТОВ «Геліос-1», зокрема статут, первинні документи, реєстри аналітичного і синтетичного обліку, фінансова і податкова звітність тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменувань) та 28-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 77 сторінок. Основний зміст викладено на 70 сторінках. Робота містить 21 таблицю, 14 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. Результати проведеного дослідження було оприлюднено автором на Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неіндустріального суспільства». Було надруковано тези на тему: «Теоретичні засади внутрішнього контролю витрат операційної діяльності» (Луцьк, 2019).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти бухгалтерського обліку витрат операційної діяльності»* досліджено сутність витрат, їх оцінки та особливості класифікації. Проаналізовано думки різних авторів, які по-різному трактують визначення поняття «витрати», але при цьому суть залишається.

У даному розділі було також досліджено нормативно-законодавчу базу та внутрішню регламентацію обліку витрат.

Нами було також вивчено особливості міжнародного досвіду обліку витрат операційної діяльності та встановлено, що застосування зарубіжного досвіду щодо облікових аспектів операцій щодо виникнення витрат дозволяє вдосконалити облікову інформацію з метою підвищення її достовірності та суттєвості для прийняття на її основі управлінських рішень.

У другому розділі *«Діюча система обліку та внутрішнього контролю витрат операційної діяльності у ТОВ «Геліос-1»* було надано загальну характеристику досліджуваного підприємства, а також проведено аналіз його фінансового стану. Також розглянуто питання організації та методики проведення контролю витрат операційної діяльності з урахуванням специфіки господарської діяльності досліджуваного підприємства. Особливу увагу приділено розгляду особливостей аналітичного та синтетичного обліку витрат операційної діяльності в системі автоматизованої обробки інформації на ТОВ «Геліос-1».

Дослідивши діючу систему обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів на досліджуваному підприємстві, було з'ясовано, що підприємство в цілому веде облік згідно діючого законодавства України. Але було встановлено певні недоліки обліку та надано комплекс рекомендацій щодо вдосконалення облікової та контрольної системи на підприємстві щодо виробничих запасів.

У третьому розділі *«Аналіз ефективності управління операційними витратами на ТОВ «Геліос-1»»* було проведено структурно-динамічний аналіз операційних витрат.

Аналіз даних показав, що у 2017 році порівняно з 2015 роком загальна сума витрат ТОВ «Геліос-1» зменшилася на 29,7%. Одночасно спостерігається тенденція до збільшення собівартості реалізованої продукції на 0,8%. Звертає на себе увагу значне збільшення адміністративних витрат (на 171,1%), витрат на збут (на 195,1%), інших витрат – у 6,9 разів. В управлінні витратами спостерігається диспропорція: чистий дохід від реалізації зменшився у 2017 році порівняно з 2015 роком на 6,2%, й при цьому супроводжується зростання адміністративних витрат, витрат на збут, інших витрат.

Несприятливі тенденції щодо випереджального зменшення чистого доходу порівняно зі зменшенням змінних витрат у сукупності із збільшенням постійних витрат на 54,5% (їхня частка у чистій виручці від реалізації продукції зросла з 6% до 20%) призвели до збільшення коефіцієнту виробничого левериджу.

Результати моделювання свідчать, що по мірі збільшення матеріаломісткості продукції витрати на одну гривню чистого доходу збільшуються на 1,28 грн. Збільшення коефіцієнта виробничого левериджу обумовлює збільшення витрат на

одну гривню чистого доходу від реалізації продукції на 0,76 грн. Єдиним позитивним чинником є збільшення коефіцієнта рентабельності продажів від операційної діяльності, яке призводить до зменшення витрат на одну гривню чистого доходу на 0,23 грн на ТОВ «Геліос-1».

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було проведено дослідження теоретичних та практичних питань обліку, аналізу та внутрішнього контролю витрат операційної діяльності на прикладі сільськогосподарського підприємства. У результаті цього можна зробити головний висновок, що серед головних завдань, які стоять сьогодні серед вітчизняних аграрних підприємств, перебуває бажання організувати таку систему управління витратами, яка б уможливила здійснення планування, обліку, аналізу та контролю витрат діяльності підприємства. Нами було зроблено так висновки.

1. Витрати операційної діяльності займають вагоме місце в структурі витрат будь-якого підприємства. Під операційними витратами слід розуміти виражені в грошовій формі витрати трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових ресурсів на здійснення операційної діяльності. На організацію обліку витрат операційної діяльності впливають різноманітні фактори, основними з яких є: види діяльності, характер виробництва і продукції, яка виробляється, структура управління підприємства, розміри підприємства, особливості технології та організації виробництва. Облік операційних витрат та вирішення завдань з їх оптимізації здійснюються за допомогою бухгалтерсько-статистичних методів, хоча останнім часом існує тенденція до застосування комп'ютерно-математичного моделювання за допомогою впровадження в облікову практику автоматизованих засобів обробки обліково-економічної інформації.

2. Необхідність у різних напрямках класифікації витрат, використання різних методів їхнього розподілу зростає з ускладненням господарської діяльності підприємства. Класифікація витрат є передумовою успішної організації планування, обліку, контролю, аналізу та ефективного управління витратами.

У роботі здійснено порівняльну характеристику витрат відповідно до П(С)БО та МСФЗ і встановлено, що незважаючи на те, що національні стандарти розроблялися на основі міжнародних, вони все ж мають розбіжності: починаючи від класифікації та групування і закінчуючи оцінкою та порядком визнання. Це пов'язано з тим, що національні стандарти є скороченою формою міжнародних, тобто при їх складанні деякі аспекти не було розкрито в повній мірі.

3. Дипломне дослідження особливостей обліку та внутрішнього контролю витрат операційної діяльності відбувалося шляхом отримання та аналізу практичних матеріалів товариства з обмеженою відповідальністю «Геліос-1» (далі – ТОВ «Геліос-1»). Підприємство працює у галузі вирощування та переробки сільськогосподарської продукції ще з 1999 року.

4. У роботі проведено аналіз фінансового стану досліджуваного підприємства та встановлено, що майно ТОВ «Геліос-1» протягом 2016-2017 років збільшилось на

8,6%. У структурі майна товариства найбільшу питому вагу займають оборотні активи. Їхня питома вага у активах ТОВ «Геліос-1» знизилась з 62,7% на кінець 2016 року до 61,6% на кінець 2017 року. Питома вага необоротних активів у загальній вартості ресурсів підприємства зросла протягом 2016-2017 років з 37,3% до 38,5%. Отже, структура активів ТОВ «Геліос-1» у 2017 році порівняно з 2016 роком стала менш мобільною, а структура оборотних активів змінилася у бік зниження ліквідності (так як питома вага повільно реалізовуваних активів (запасів) зросла, а найбільш ліквідних та швидко реалізовуваних активів – зменшилась). Цей факт відбивається на погіршенні платоспроможності досліджуваного підприємства. Зменшення питомої ваги оборотних активів у складі ресурсів ТОВ «Геліос-1» призвело до змін у фінансовій стійкості товариства. Так, мобільність активів зменшилась з 1,68 до 1,60. Зменшення мобільності активів призвело до зменшення маневреності власного капіталу (зазначений коефіцієнт зменшився з 0,6 до 0,57). Якщо на кінець 2016 року 60% власного капіталу було вкладено у виробничі запаси та інші види оборотних активів, то станом на кінець 2017 року вже 57%. Отже, відбувається незначне погіршення фінансової стійкості.

Вважаємо, що рівень платоспроможності товариства суттєво знизився. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився з 1,28 до 0,6. Це означає, що якщо на кінець 2016 року управлінський персонал товариства міг за рахунок наявних грошових коштів покрити усі поточні зобов'язання підприємства, то на кінець 2017 року вже міг задовольнити вимоги кредиторів за найбільш терміновими зобов'язаннями тільки на 6%.

5. Проведений у роботі аналіз даних показав, що у 2017 році порівняно з 2015 роком загальна сума витрат ТОВ «Геліос-1» зменшилась на 29,7%. Одночасно спостерігається тенденція до збільшення собівартості реалізованої продукції на 0,8%. Звертає на себе увагу значне збільшення адміністративних витрат (на 171,1%), витрат на збут (на 195,1%), інших витрат – у 6,9 разів. В управлінні витратами спостерігається диспропорція: чистий дохід від реалізації зменшився у 2017 році порівняно з 2015 роком на 6,2%, й при цьому супроводжується зростання адміністративних витрат, витрат на збут, інших витрат.

Несприятливі тенденції щодо випереджального зменшення чистого доходу порівняно зі зменшенням змінних витрат у сукупності із збільшенням постійних витрат на 54,5% (їхня частка у чистій виручці від реалізації продукції зросла з 6% до 20%) призвели до збільшення коефіцієнту виробничого левериджу (він зріс з 1,128 до 1,705).

6. Нами було досліджено систему внутрішнього контролю ТОВ «Геліос-1» та встановлено, що особою, яка відповідає за внутрішній контроль, є головний бухгалтер, оскільки окремого відділу чи окремої посади для цих обов'язків не виділено на підприємстві.

На нашу думку, є деякі суперечні та проблемні питання в системі обліку та внутрішнього контролю витрат операційної діяльності, які потребують вирішення та додаткової уваги з боку керівництва підприємства. Для їх усунення ми пропонуємо певні заходи з удосконалення діючої обліково-контрольної системи.

– На ТОВ «Геліос-1» не затверджено облікову політику, оскільки в бухгалтерії відсутній Наказ про облікову політику. Тому ми радимо головному бухгалтеру зайнятися питанням розробки та затвердження відповідного наказу.

2) Оскільки на досліджуваному підприємстві відсутній Наказ про облікову політику, то і облік витрат операційної діяльності внутрішньо не регламентовано. Ми рекомендуємо дотримуватися загальних вимог законодавства та передбачити у цьому документі наступні положення щодо обліку витрат: застосування класу 8 та/або 9 Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат, бази їх розподілу; перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) тощо.

3) Не здійснюється розподіл загальновиробничих витрат. Тому необхідно налаштувати програму 1С Бухгалтерія відповідним чином та налагодити методіку розподілу загальновиробничих витрат.

Серед інших рекомендацій, які, на нашу думку, слід надати ТОВ «Геліос-1» такі як: своєчасно вносити зміни до програмного забезпечення щодо врахування змін діючого законодавства, нормативних вимог; здійснювати періодичну перевірку правильності вводу інформації в програму та формування записів за окремими операціями.

7. Результати моделювання, проведені у процесі магістерського дослідження, свідчать, що по мірі збільшення матеріаломісткості продукції витрати на одну гривню чистого доходу збільшуються на 1,28 грн. Збільшення коефіцієнта виробничого левериджу обумовлює збільшення витрат на одну гривню чистого доходу від реалізації продукції на 0,76 грн. Єдиним позитивним чинником є збільшення коефіцієнта рентабельності продажів від операційної діяльності, яке призводить до зменшення витрат на одну гривню чистого доходу на 0,23 грн.

Ранжування чинників, що включені до моделі, засвідчило, що найбільш вагомими для підвищення ефективності системи управління витратами для ТОВ «Геліос-1» є зменшення матеріаломісткості продукції та оптимізація співвідношення між змінними та умовно-постійними витратами. Тому персонал має звернути увагу на забезпечення виконання таких агротехнічних та організаційних заходів:

- організації дотримання сівообороту;
- дотримання норм висіву насіння;
- зниження втрат під час збору врожаю;
- виконання планів удобрення полів;
- використання сортових районованих насіння вітчизняного виробництва.

Оскільки протягом 2015-2017 років спостерігається скорочення посівних площин, однією з причин якого є труднощі щодо фінансування придбання насіння та добрив. Зазначене призводить до труднощів щодо дотримання технологічного вирощування та збору овочевих культур. За оцінками безпосередньо фахівців підприємства, на ТОВ «Геліос-1» практично відсутні стійкі канали реалізації продукції. А це, як зазначалося вище, зумовлює інтенсивне падіння як обсягів продажів, так і фінансових результатів діяльності. З метою подолання низького рівня рентабельності існуючих каналів реалізації необхідно використовувати нові

сорти та гібриди; здійснювати підбір висококласного посадкового матеріалу та насіння; використовувати раціональні спеціалізовані сівобороти.

Таким чином, вважаємо, що запровадження в облікову практику запропонованих нами рекомендацій посилять систему управління операційними витратами в агропромисловій компанії ТОВ «Геліос-1».

АНОТАЦІЯ

Бузейнікова Т.М. «Обліково-аналітичне забезпечення та внутрішній контроль витрат операційної діяльності (на прикладі ТОВ «Геліос-1»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «071 Облік та оподаткування» за магістерською програмою професійного спрямування

(шифр та назва спеціальності)

«Облік, аудит і оподаткування в підприємницькій діяльності».

(назва магістерської програм)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні і практичні аспекти обліку та контролю витрат операційної діяльності, особливості обліку витрат за МСФЗ, а також нормативно-законодавча база та внутрішня регламентація обліку витрат.

Проаналізовано основні економічні показники діяльності досліджуваного підприємства та надано економічну характеристику ТОВ «Геліос-1», а також розглянуто порядок ведення первинного, аналітичного та синтетичного обліку витрат операційної діяльності в системі автоматизованої обробки інформації, особливості проведення внутрішнього контролю системи витрат на досліджуваному підприємстві.

Запропоновано: рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення та внутрішнього контролю витрат операційної діяльності на ТОВ «Геліос-1», зокрема, головному бухгалтеру зайнятися питанням розробки та затвердження наказу про облікову політику та передбачити у ньому необхідні положення щодо обліку витрат; налаштувати програму 1С Бухгалтерія відповідним чином та налагодити методику розподілу загальновиробничих витрат.

Ключові слова: облік, контроль, аналіз, управління, витрати операційної діяльності, МСФЗ, автоматизований облік

ANNOTATION

Buzeynikova T.M. «Accounting and analytical support and internal control of operating expenses (exemplified by LLC «Helios-1»»).

Qualification work for a master's degree in a specialty 071 «Accounting and Taxation» under the master's program of professional direction «Accounting, Auditing and Taxation of Entrepreneurship» (the title of the master's program)
Odessa National Economic University. – Odessa, 2019

The paper deals with theoretical and practical aspects of accounting and control of operating expenses, peculiarities of accounting of expenses under IFRS, as well as the regulatory framework and internal regulation of accounting of expenses.

The basic economic indicators of activity of the investigated enterprise are analyzed, and the economic characteristic of LLC «Helios-1» is given, as well as the procedure of conducting of primary, analytical and synthetic accounting of expenses of operating activity in the system of automated information processing, features of carrying out of internal control of the system of costs at the investigated enterprise are considered.

It is proposed: recommendations for improvement of accounting and analytical support and internal control of operating expenses at LLC «Helios-1», in particular, to the chief accountant to take up the issue of development and approval of the order about accounting policy and to provide for in it the necessary provisions for accounting of expenses; to adjust the 1C accounting program appropriately.

Key words: accounting, control, analysis, management, operating costs, IFRS, automated accounting